

Světová literatura

Francouzská literatura

POEZIE

Victor Hugo (1802–1885)

Básník, prozaik, dramatik a esejista, představitel romantismu. Z poezie nejvýznamnější cyklus *Legenda věků* (I – III, 1859–1883, v české poezii obdobné cykly Vrchlického *Zlomky epeje* a Macharův cyklus *Svědómím věků*). Překládán hlavně Vrchlickým (profesor románských literatur na pražské filozofické fakultě, nástupcem F. X. Šalda – viz *Šaldův slovník naučný*).

Parnasismus

Směr kladoucí důraz na formální dokonalost poezie, představiteli Charles Maria Leconte de Lisle (1818–1894, sbírky *Barbarské básně*, 1862; *Antické básně*, 1882) a Sully Prudhomme (René François Armand Prudhomme, 1839–1907), první nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1901, český výbor *Marná laskání*, 1937. Spojitost s českou literaturou viz Aleš Haman a kolektiv: *Český a slovenský literární parnasismus* (2015).

Prokletí básníci

Charles Baudelaire (1821–1867)

Básník revolty, negace, smutku, splínu, ale i krásy, též překladatel (překládal E. A. Poea) a kritik. Prožil bouřlivý život převážně v Paříži. Nejznámější sbírka *Květy zla* (1857), do češtiny přeložená Vrchlickým (jeho překlad předmětem polemik). Negativní reakce skončily až soudním řízením, naopak kladně reagovali například Victor Hugo nebo Gustave Flaubert. Významné i *Malé básně v próze* (1867).

Paul Verlaine (1844–1896)

Profesí úředník a žurnalista, bohém, problematický vztah s Rimbaudem (za jeho postřelení vězněn v Belgii). Autor eseje *Prokletí básníci*, ze sbírek *Galantní slavnosti* (1869, parnasismus), *Romance beze slov* (1874), zčásti řazen i k symbolismu (viz třeba báseň *Umění básnické*). V češtině řada překladů, mj. soubor *O lásce* (2002), *Básnické dílo* (2007).

Jean Arthur Rimbaud (1854–1891)

Proslul rozháraným a dobrodružným životem. Dětství v Charleville, pak žil v Paříži, Belgii, Anglii, Německu, Itálii, na Kypru či v Etiopii, smrt při návratu do Francie v Marseille. Básně psal již v raném věku, v 19 letech s poezií skončil. Díla: *Opilý koráb*, *Iluminace*, *Sezóna v pekle*, z českých výborů *Doušek jedu* (1985).

Comte de Lautréamont (vlastním jménem Isidore Lucien Ducasse, 1846–1870). Byl šlechtického původu, měl dobrodružný život (narodil se v uruguayském Montevideu, od roku

1867 let žil ve Francii, kde zemřel v bídě). Autor básní v próze *Zpěvy Maldororovy*, jež vynikají velkou imaginací.

Literatura:

Aleš Pohorský: *Prokletí a básníci* (2000)

Symbolismus

Název odvozen z řeckého slova symbolón (znak), směr existující od 80. let 19. století a rozšířený do dalších literatur. Reprezentovalo ho několik časopisů (například revue *Symbolisme*), pronikl i do divadelní sféry (viz kabaret *Chat noir*, česky *Černá kočka*). Základem je vyjadřování v symbolech, dominantní umělcův vnitřní svět, autoři pracovali s náznaky, s mnohoznačností, měli blízko k hudbě.

Stéphane Mallarmé (1842–1898)

Profesí středoškolský profesor angličtiny (například v Avignonu), od roku 1871 žil v Paříži, byl velice vlivnou osobností. Sbírkou *Faunovo odpoledne* (1876), *Verše a próza* (1893), *Hudba a literatura* (1895). Básně *Faunovo odpoledne*, *Okna* či *Blankyt* patří k stěžejním symbolistickým básním.

Tristan Corbière (1845–1875)

Profesí námořník, Bretonec, podle Verlaine „zběsilý milenec moře“, autor jediné sbírky *Žluté lásky* (1873).

Gustave Kahn (1859–1937)

Redaktor časopisu *Le symboliste*, teoretik volného verše, vydal například *Milenecké písně* (1891) či sbírku *Děšť a pohoda* (1895).

Jules Laforgue (1860–1887).

Jeden z předních symbolistů, žil nuzným životem v Berlíně a Paříži, zemřel na tuberkulózu. Sbírkou *Nářky* (1885), *Květy dobré vůle* (1887).

Émile Verhaeren (1855–1916)

Belgický básník civilismu, redaktor časopisu *Mladá Belgie*, prošel složitým vnitřním vývojem. Sbírkou *Porážky* (1888), *Přeludné krajiny* (1893), *Chapadlovitá města* (1895).

Maurice Maeterlinck (1862–1949)

Belgický básník, dramatik a esejista, vydal pouze dvě sbírky (*Skleníky*, 1889; *Dvanáct písní*, 1889), známější je jako dramatik (viz třeba drama *Modrý pták*). Nositel Nobelovy ceny (1911).

Paul Claudel (1868–1955)

V letech 1909 až 1911 byl konzulem v Praze (viz *Svaté obrázky z Čech*, 1911), další sbírky *Múzy* (1905), *Pět velkých ód* (1910).

Paul Valéry (1871–1945)

Spíše neosymbolista, poezii vydával až od roku 1917, lze uvést například *Mladou Parku* (1917).

Paul Fort (1872–1960)

Vydával časopis *Vers et Prose*, roku 1914 jmenován „knížetem básníků“, cyklus *Francouzské balady* zahrnuje čtyři desítky básnických sbírek.

Literatura:

Karel Čapek: *Francouzská poezie nové doby* (1920)

Francouzský symbolismus (editor Vladimír Mikeš, 1974)

Guillaume Apollinaire (1880–1918, vlastním jménem Kostrowitzki)

Nemanželský syn Polky, narozen v Římě, většinu života strávil v Paříži, měl různá povolání (vychovatel). Hodně cestoval (byl též v Praze), byl přítelem a vykladačem kubistů. V první světové válce raněn, zemřel na tzv. španělskou chřipku. Byl to básník (*Alkoholy*, 1913; zde i slavná skladba *Pásmo*, do češtiny přeložená Karlem Čapkem, dále sbírka *Kaligramy*, 1918), prozaik (*Kacíř a spol.*, 1910) i dramatik (*Prsy Tiresiovny*, 1918, hráno i v Osvobozeném divadle). Měl velký vliv na českou meziválečnou poezii (Nezval, Wolker, Biebl aj.). V češtině řada překladů, například *Alkoholy života* (1965), *Apollinaire známý a neznámý* (1981), *Zavražděný básník* (1993).

Surrealismus

Původem francouzský směr založený na velké imaginaci a freudovské psychoanalýze (využití snů, metoda tzv. psychického automatismu, tedy tvorba bez racionální kontroly), několik surrealistů bylo zprvu dadaisty (hlavně Breton a Tzara, ale i další), většinou byli levicově orientovaní. Pojem surrealismus odvozen od předmluvy Apollinairovy hry *Prsy Tiresiovny*. Vznik kolem roku 1923. Kromě literatury též zejména výtvarné umění (Dalí, Miró).

André Breton (1896–1966)

Hlavní osobnost směru, básník (*Spojité nádoby*) a prozaik (*Nadja*), autor manifestů, teoretik, propagátor surrealismu (v roce 1935 spolu s Éluardem i v ČSR). Metoda psychického automatismu již ve sbírce *Magnetická pole* (1919, spoluautor Philippe Soupault). V češtině řada knih včetně manifestů.

Tristan Tzara (1896–1963)

Původem rumunský žid, hlavně básník (*Zrní a plevy*, *Aproximativní člověk*), měl vztah s herečkou Natašou Gollovou. V češtině *Paměť člověka* (1966).

Philippe Soupault (1897–1990)

Básník, prozaik, dramatik, český výbor *Snová zavazadla* (1999)

Paul Éluard (1895–1952)

Básník, kritik, esejista. Hodně cestoval (cesta kolem světa), po roce 1945 činný v mírovém hnutí. Sbíрка *Veřejná růže* (1934).

Louis Aragon (1897–1982)

Básník, prozaik, esejista, kritik a historik. Manželka Elsa Triolettová byla švagrovou Vladimira Majakovského. Antifašista, v roce 1968 odsoudil okupaci ČSSR. Autor experimentální prózy *Pařížský venkovan* (1926).

Benjamin Péret (1899–1959)

Básník velké obraznosti (sbírky *Veliká hra*, *Spáti spáti v kamení*). Žil mj. v Brazílii.

Jean Cocteau (1889–1963).

Mnohostranný tvůrce (básník, prozaik, dramatik, režisér, herec, hudebník, výtvarník), v tvorbě též prvky dadaismu a futurismu. Autor hry *Král Oidipus* (1928), později mj. známý film *Kráska a zvíře* (1946).

Jacques Prévert (1900–1977)

Básník, dramatik, textař, výtvarník, ze surrealistické skupiny v roce 1928 vyloučen. Populární byl až po roce 1945 (sbírka *Slova*, 1946).

Robert Desnos (1900–1945)

Většinu života strávil v Paříži, zemřel však v Terezíně. Česky z jeho poezie vyšly výběry *Prostory spánku* (1984) a *Nedopitá láhev* (2002).

Literatura:

Vítězslav Nezval: *Moderní básnické směry* (1937)

Maurice Nadeau: *Dějiny surrealismu* (česky 1994)

Slovník francouzsky píšících spisovatelů (2002)

PRÓZA

Émile Zola (1840–1902)

Měl řadu profesí (celník, novinář). Vystupoval proti církvi a náboženství, angažoval se v Dreyfusově aféře. Na počátku své tvorby ovlivněn romantismem, ale už v roce 1867 román naturalistické ražby (*Tereza Raquinová*). Pak hlavní tvůrce a teoretik naturalismu. Autor románového cyklu o době „druhého císařství“, mj. *Břicho Paříže* (1873), *Zabiják* (1877), *Nana* (1880), *Germinal* (1885, podle postavy horníka Maheua si zvolil Jiří Mahen svůj pseudonym, který vznikl chybou tiskaře).

Anatole France (1844–1924)

Básník, prozaik, dramatik, esejista, kritik. Profesně působil v nakladatelské sféře a v knihovnictví, veřejně činný (též v Dreyfusově aféře), nositel Nobelovy ceny (1921). Z díla:

parnasistické sbírky, povídky, romány (*Ostrov tučňáků*, 1908; *Bohové žizní*, 1912, obraz jakobínské diktatury; *Vzpouza andělů*, 1914), monografie o Janě z Arku (1908).

Romain Rolland (1866–1944)

Prozaik, dramatik a esejista, hudební a výtvarný kritik. Studia v Paříži a v Římě, veřejně činný (protiválečné hnutí Clarté), nositel Nobelovy ceny (1915). Autor řady životopisů (Michelangelo, Tolstoj, Beethoven), her o Velké francouzské revoluci (*Divadlo revoluce*, 1898–1902) a obsáhlých románů (*Jan Kryštof*, 1904–1912, hlavní postavou geniální hudebník – předobrazem Beethoven; *Okouzlená duše*, 1922–1933). Nejznámější próza *Colas Breugnon* (1919, česky též *Dobrý člověk ještě žije*, příběh řezbáře ze 17. století) a protiválečná novela *Petr a Lucie* (1920).

André Gide (1869–1951)

Prozaik, dramatik, esejista, odpůrce fašismu. Nositel Nobelovy ceny (1947). Autor románů *Vatikánské kobky* (1914, odehrává se v Římě a Neapoli, kritika náboženské bigotnosti) a *Penězokazi* (1925, román o románu, problematika výchovy). Známý též jako autor *Návratu ze SSSR* (1936), s nímž polemizoval S. K. Neumann knížkou *Anti-Gide*. Gideovu osobnost a tvorbu přibližuje monografie Václava Černého *André Gide* (2002).

Marcel Proust (1871–1922)

Pocházel z rodiny bohatého pařížského lékaře. Vzhledem k materiálnímu zajištění a nemoci se věnoval jen literatuře a hudbě, návštěvník proslulých pařížských salonů. Esejista, kritik, prozaik, hlavně autor sedmidílného románového cyklu *Hledání ztraceného času* (1913–1922, překlad do češtiny Jaroslav Zaorálek), který těží z autorova poznání vysokých pařížských kruhů a zachycuje jeho prožitky, vzpomínky atp. Dílo je známé i díky filmovým adaptacím. V češtině další tituly, mj. *Swannova láska* (více vydání), *Jean Santeuil* (2010).

Henri Barbusse (1873–1935)

Profesí nakladatelský redaktor a úředník, člen protiválečného hnutí Clarté. Z jeho tvorby je nejznámější syrový román *Oheň* (1916), reflektující dění první světové války na západní frontě.

Roger Martin du Gard (1871–1958)

Vystudoval archivnictví, ale živil se jako spisovatel. Zapojil se rovněž (jako třeba Zola) do Dreyfusovy aféry. Proslul velkou sebekritičností, svá díla často zničil. Autor desetidílného románového cyklu *Thibaultové* (1922–1940, obraz života dvou bratří, dvou generací). Nositel Nobelovy ceny (1937).

Jules Romains (1885–1972)

Profesí profesor filozofie, přátelil se s Apollinaiem nebo s Picassem. Představitel unanimismu, postsymbolistického kolektivistického směru, který dále reprezentují třeba Georges Duhamel či Charles Vildrac (příslušníci tohoto směru tvořili skupinu Opatství). Autor prózy *Kumpáni* (1914, český překlad z roku 1920 zřejmě ovlivnil Vančurovo *Rozmarné léto*) a

hlavně románového cyklu *Lidé dobré vůle* (1931–1956, 27 svazků, obraz Evropy první třetiny 20. století).

André Maurois (1885–1967)

Jeden z nejznámějších a nejplodnějších autorů životopisných románů (v české literatuře je psal zejména František Kožík; ač třeba Šalda tento žánr odmítal, čtenářsky byl úspěšný). Zachytil například životní osudy Voltaira, Huga, Balzaka, Prousta, Sandové, Byrona nebo Turgeněva.

Georges Bernanos (1888–1948)

Představitel katolicky orientovaných spisovatelů (dalším byl třeba François Mauriac, autor *Pustiny lásky*, 1924). Vystupoval proti fašismu a nacismu. Autor *Deníku venkovského faráře* (1936, česky už 1937), jeho překladatelem byl Bohuslav Reynek (s Bernanosem se osobně znal); ovlivnil též Jana Čepa.

Jean Giono (1895–1970)

Představitel prózy s přírodní a venkovskou tematikou (viz třeba *Člověk z hor*, 1929). Do češtiny ho překládal Jaroslav Zaorálek, měl vliv na české ruralisty (Josef Knap, František Křelina, A. C. Nor a jiní).

Antoine de Saint-Exupéry (1900–1944)

Rodák z Lyonu, profesí žurnalista a letec (létal třeba v Africe a Jižní Americe). Jako válečný pilot byl sestřelen německou stíhačkou nad Středozemním mořem (není to však zcela přesvědčivě doloženo). Autor slavné filozofické pohádky *Malý princ* (1943, překlad do češtiny Zdeňka Stavinohová), kterou si sám ilustroval. Mimo ni napsal knihy *Jižní pošta* (1930), *Noční let* (1931), *Země lidí* (1939), *Válečný pilot* (1943), *Citadela* (1948). V češtině řada titulů (jedním z novějších je svazek *Lotec a živly*, 2015), a to i odborných (Eric Deschodt: *Saint-Exupéry*, 2002) a vzpomínkových (Consuelo de Saint-Exupéry: *Paměti růže*, 2002).

Ze starších spisovatelů zasluhují zmínku bratři **Edmond** (1822–1896) a **Jules** (1830–1870) **Goncourtové**, po nichž je pojmenována jedna z nejvýznamnějších francouzských literárních cen.

Ruská literatura

POEZIE

V ruské poezii 19. století vynikali básníci představující romantismus (A. S. Puškin, M. J. Lermontov), později byl významný třeba N. A. Někrasov. Velký zlom přišel v 90. letech, kdy do ruské literatury pronikly nové umělecké směry: symbolismus, impresionismus, dekadence. Na počátku 20. století k nim přibýly akméismus (směr neoklasicistického charakteru, název odvozen z řeckého slova akmé, znamenající vrchol) a kubofuturismus (či ruský futurismus). Doba přelomu 19. a 20. století je označována za „stříbrný věk“ ruské poezie.

Valerij Brjusov (1873–1924)

Zakladatel ruského symbolismu. Rodák z Moskvy, básník, prozaik, dramatik, esejista, překladatel (údajně znal dvacet jazyků). Vystudoval historii, redaktor časopisu *Váhy*, profesor Moskevské univerzity. Autor rozsáhlého díla: sbírka *Městu a světu* (1903), historický román *Ohnivý anděl* (1908, obraz německé renesance), drama *Země* (1904, ráz scifi – umělé podzemní město). Český výbor *Rozhraní hlubin* (1982).

Alexandr Blok (1880–1921)

Nejvýznamnější ruský symbolista, básník, dramatik, esejista, překladatel (Byron, Heine). Rodák z Petrohradu, studium práv a filozofie, manželka byla dcerou slavného chemika Mendělejeva, tvůrce tabulky prvků. Autor řady poém, z nichž je nejvýznamnější skladba *Dvanáct* (1918). Český výbor *Hudba snů a světa* (1973).

Andrej Běljy (1880–1934)

Rodák z Moskvy, studium matematiky, fyziky a filozofie, četné cesty (Egypt, Švýcarsko). Básník, prozaik, esejista, autor knihy *Symbolismus* (1910), poém (například *Kristus vstal z mrtvých*, 1918) či románu *Petrohrad* (1916, česky 1980, tematika anarchismu). České překlady: *Stříbrný holub* (1971), *Bratr kentaur* (1988).

Velimir Chlebnikov (1885–1922)

Nejvýznamnější ruský futurista. Studium v Kazani (slovanská filologie), hojné cesty (Írán, Kavkaz), zemřel na otravu krve. Po symbolistických začátcích příklon k futurismu, práce s tzv. zaumným jazykem (experimentální tvorba, různé hříčky, neologismy). Manifest *Políček veřejnému vkusu* (1913), poémy (*Zvěřinec*, 1909), reflexe války (básně *Noc v zákopu*, *Hlad*). České výbory: *Čmáranice po nebi* (1964), *Zakletí smíchem* (1975).

Vladimir Majakovskij (1893–1930)

Rodák z Kavkazu, ale většinu života strávil v Moskvě. Za carského režimu třikrát vězněn, hojně cestoval (byl i u nás), svůj život ukončil sebevraždou (samota, vyčerpání, nešťastná láska v Paříži). Mnohostranný tvůrce (básník, výtvarník, herec, publicista), člen avantgardních skupin LEF a RAPP, futurista i autor poém o revoluci (*150 000 000*, 1919; *V. I. Lenin*, 1924, *Správná věc*, 1927) a satir (hra *Štěnice*, 1928), básnickým odkazem poéma *Plným hlasem* (1930). Značná část díla v češtině (sebrané spisy).

Sergej Jesenin (1895–1925)

Pocházel z Rjazaňské gubernie z rolnické rodiny (venkov pak důležité téma tvorby), ale žil v Moskvě a od roku 1915 v Petrohradě. Vedl bohémský život, hodně cestoval, manželství s americkou tanečnicí Isadorou Duncanovou (viz Carola Sternová: *Isadora Duncanová a Sergej Jesenin*, česky 1998). Trpěl depresemi, léčil se v sanatoriích, nakonec spáchal sebevraždu. V poezii oslava přírody a venkova, autor poém (*Pugačov*, 1921; *Anna Sněginová*, 1925) a veršů plných nostalgie a deziluze (*Černý muž*, 1925). V češtině řada publikací, například *Za píseň život jsem vyměnil* (1979) či *Slaměný měsíc* (1981).

Boris Pasternak (1890–1960)

Syn známého malíře, básník, prozaik a překladatel. Byla mu udělena Nobelova cena, ale musel ji odmítnout (až v roce 1990 ji převzal jeho syn). Autor sbírky *Sestra má – život*, 1922), ale hlavně románu *Doktor Živago* (1957): je to příběh lékaře situovaný do víru revolučních událostí, známý i díky filmovým adaptacím. České výbory: *Hvězdný déšť* (1989), *Život – můj bratr* (1994).

Osip Mandelštam (1891–1938)

Narodil se ve Varšavě, ale žil hlavně v Petrohradě, též pobýval na Krymu, v Gruzii nebo v Arménii. Ve 30. letech ve vyhnanství, vězněn, smrt v stalinském lágru. Jeho život přibližují vzpomínky jeho manželky (Naděžda Mandelštamová: *Dvě knihy vzpomínek*, česky 1996). Představitel akméismu, autor sbírky *Verše* (1928, věci všedního života), v češtině mj. tituly *Verše* (1982), *Ruská Tristia* (1997) či *Básně* (1998).

Anna Achmatovová (1889–1966)

Narodila se v Oděse, studovala práva a filozofii (Kyjev, Petrohrad), hodně cestovala (Francie, Itálie, Švýcarsko). Její život poznamenán stalinskými represemi: manžel Nikolaj Gumiljov popraven, syn vězněn. Prožila válečnou blokádu Leningradu, pak žila v Taškentu. Po roce 1945 nemohla publikovat, teprve v 60. letech rehabilitována. Psala poémy (*Večer*, 1912; *Rekviem*, 1935; *Severní elegie*, 1943) i tradiční sbírky. České překlady: *Půlnoční zrcadlo* (1976), *Modrý večer* (1990), *Černý anděl v závějích* (2002).

Marina Cvetajevová (1892–1941)

Žila v Moskvě (otec založil Puškinovo muzeum výtvarných umění), studovala v Paříži. Její život však byl značně tragický: emigrace (Praha, Paříž), nešťastný návrat do SSSR (muž popraven, dcera vězněna, syn se odcizil), sebevražda. Viz Maria Razumovskij: *Marina Cvetajevová, mýtus a skutečnost* (česky 2009). Psala poémy (*Poéma hory*, 1924, jde o Petřín), verše inspirované folklorem (*Upír*, 1924) i literární stati. Tituly v češtině: *Černé slunce* (1967), *Básník a čas* (1970), *Poéma konce* (1982).

PRÓZA

V ruské próze 19. století dominovali představitelé realismu L. N. Tolstoj, F. M. Dostojevskij, N. V. Gogol, I. S. Turgeněv, I. A. Gončarov či N. S. Leskov. Mnoho významných prozaiků se však objevilo i na konci uvedeného století a v první polovině 20. století.

Maxim Gorkij (1868–1936)

Měl rozmanitý život, vykonával řadu profesí, cestoval po Rusku, ale pobýval i v cizině (USA, Itálie). V roce 1931 návrat do SSSR, stal se veřejně činnou osobností a spolutvůrcem socialistického realismu. Psal povídky (podle prózy *Makar Čudra* natočen film *Cikáni jdou do nebe* s řadou působivých písní), poémy (*Píseň o bouřňáku*, 1901), dramata (*Měšťáci*, 1901; *Na dně*, 1902) a romány (*Foma Gordějev*, 1899; *Podnik Artamonovových*, 1925).

Ivan Bunin (1870–1953)

Rodák z Voroněže, profesí žurnalista, hodně cestoval (Indie, Afrika). S bolševickým režimem se rozešel a emigroval do Francie. Nositel Nobelovy ceny (1933). Psal přírodní lyriku, povídky (*Temné aleje*, 1939–1943) a romány (*Život Alexeje Arseňjeva*, 1930, autobiografický ráz); napsal též knihu o L. N. Tolstém.

Alexandr Grin (1880–1932)

Měl dosti těžký život, žil v Petrohradě a na Krymu, posléze se věnoval spisovatelství. Autor próz romantické ražby, jimiž jsou například *Nachové plachty* (1923, inspirace pro představení bratří Formanů) či *Cesta nikam* (1930, příběh chudého chlapce).

Jevgenij Zamjatin (1884–1937)

Studoval techniku v Petrohradě, pracoval v Anglii, od roku 1932 žil v Paříži. Psal krátké prózy (*Maloměsto*, 1913), hry, literární kritiky. Nejvýznamnějším a nejznámějším dílem román *My* (1920, vyšel až 1924 ve Francii, pak v USA): má ráz scifi, je to tzv. antiutopie, příběh spiknutí s hlubšími významy (problém svobody atp.).

Michail Bulgakov (1891–1940)

Rodák z Kyjeva, profesí lékař, žil v Moskvě v kontaktu se slavným divadlem MCHAT. Autor her (mj. o Moliérovi či Puškinovi), fantastických próz (*Psí srdce*, 1925, problematika umělého člověka), románu o občanské válce *Bílá garda* (1925) a zejména známého románu *Mistr a Markétka* (1929, vyšel až 1967 ve Francii, v SSSR později): je to složité dílo situované do Moskvy, obsahuje faustovské téma, biblická podobenství atd.

Boris Pilňak (1894–1941)

Studoval ekonomii, pak se věnoval hlavně literatuře. Stal se obětí stalinských represí: 1937 zatčen, zemřel v gulagu. Psal experimentální a psychologicky zaměřené povídky, črty, nejvýznamnějším dílem román *Nahý rok* (1921): mozaika scén, výjevů, představ; dějovým ohniskem rok 1919.

Isaak Babel (1894–1941)

Rodák z Oděsy, profesí mj. žurnalista, účastník první světové války a války s Polskem. Stejně jako Pilňak vězněn a zemřel jako oběť stalinismu. Autor románu o občanské válce *Rudá jízda* (1926) či *Oděských povídek* (1931), jeho tvorba vynikala metaforickým stylem. V češtině máme též *Deník 1920* o bojích s Polskem.

Ilja Erenburg (1891–1967)

Rodák z Kyjeva, hodně pobýval mimo Rusko (či SSSR), například v Paříži, účastnil se občanské války ve Španělsku. Pracoval v mírovém hnutí. Psal povídky (*Třináct dýmek*, 1923), romány (*Bouřlivý život Lazika Rojtšvance*, 1928, kvůli kritice sovětského zřízení publikován až v 80. letech). Autor cenných obsáhlých memoárů *Lidé, roky, život* (1961–1965).

Andrej Platonov (1899–1951)

Rodák z Voroněže, inženýr, od roku 1927 žil v Moskvě. Autor povídek a literárněkritických statí, novely *Džan* (1933, příběh asijského kočovného národa) a románu *Čevengur* (česky 1996); řada prací vyšla až posmrtně.

Vladimir Nabokov (1899–1977)

Rodák z Petrohradu (otec byl členem Prozatímní vlády), zde též studium angličtiny a francouzštiny, 1919 emigrace. Žil v Anglii (studium v Cambridgi), Berlíně a Paříži, od 1940 v USA a od 1951 ve Švýcarsku. Zprvu psal rusky (*Lužinova obrana*, 1930), pak anglicky: kromě známé *Lolity* (1955, vztah dospělého muže a děvčete, zfilmováno) napsal řadu dalších prozaických děl (*Pnin*, 1957, česky 2001; v češtině dále mj. *Smích ve tmě*, *Jaro ve Fialtě*, *Zoufalství*). Nadto psal poezii (český výbor *Ut pictura poesis*, 2002) a literárněvědné práce, překládal do ruštiny.

Michail Šolochov (1905–1984)

Celoživotně spjat s oblastí kolem řeky Don (oblast kozáků), pouze ve 20. letech žil v Moskvě. Účastník druhé světové války, nositel Nobelovy ceny (1965). Autor *Donských povídek* (1926), rozsáhlého románu *Tichý Don* (1928–1940, doba revoluce a občanské války, hlavní postava Gríša Melechov), *Rozrušené země* (1932) a *Osudu člověka* (1956, příběh vojáka Sokolova ve víru války). Podle těchto děl natočeno několik filmů.

V ruské próze daného období lze najít rovněž autory děl o přírodě (Michail Prišvin, 1873–1954), lyrických próz (Konstantin Paustovskij, 1892–1968) či satir (Michail Zoščenko, 1895–1958; Ilja Ilf, 1897–1937; Jevgenij Petrov, 1903–1942).

Literatura:

Ivo Pospíšil a kolektiv: *Panorama ruské literatury* (1995)

Wolfgang Kasack: *Slovník ruské literatury 20. století* (2000)

Slovník ruských, ukrajinských a běloruských spisovatelů (2001)

Miroslav Zahrádka: *Ruská literatura XX. století* (2003)

Milan Hrala: *Ruská moderní literatura 1890–2000* (2007)

Danuše Kšicová: *Od moderny k avantgardě* (2007)

Ivana Ryčlová: *Mezi kladivem a kovadlinou* (2012)